

Što su i tko su nama Beckett, Dubrovnik i Zagreb?

Svršetak igre u četiri poteza

Prva predstava *Svršetak igre* nastajala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, u okviru mojega kolegija Krasnoslov i gluma (voditelj je Katedre za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti prof. dr. sc. Vlado Pandžić), u Odsjeku za kroatistiku u ljetnom semestru 2013./2014., a zatim u Maloj sceni u Zagrebu. Tri izvedbe drugoga *Svršetka igre* održale su se u okviru Kazališnoga FF-festivala u Maloj sceni od 31. ožujka do 18. svibnja 2014., skupa s predstavama *Gospoda Glembajevi*; *Čehov i Beckett: Čekanje*; *Yorick*. U tim predstavama potpisujem ideju, režiju i dramaturgiju, a glume sadašnji i bivši studenti Filozofskoga fakulteta i drugih zagrebačkih fakulteta. Četvrta izvedba prikazana je na zatvaranju toga festivala. Predstava *Svršetak igre*, nastala prema tekstu irskoga nobelovca Samuela Becketta, bila je treći dio naše *Trilogije o Snu: Ludilo, Čekanje, Igra* 2014. godine.

Predstava *Svršetak igre* u Dubrovniku 18. i 19. srpnja 2014., sa sjećanjem na krasne ljude koji su obogatili naše živote neprestanom igrom i igranjem, na revelinsko ratno sklonište devedesetih godina 20. stoljeća i davne a izvrsne predstave Dubrovačkih ljetnih igara u Revelinu, bila je potpuno drukčija od naše prve i druge zagrebačke predstave. Izveli su je Ragusini i članovi Teatra M&M autorskoga blizanačkoga dvojca (Vesna Muhoberac i Mira Muhoberac), mladi izvođači i izvođačice koji su predstavu pripremali u okviru Ragusina, istraživanja baštine i moderniteta u ljetnom Dubrovniku pod vodstvom istoga autorskoga dvojca; ta je nova premijera bila uspješno izvedena u Slanici Revelina. Dramaturški i redateljski kôd osim u dubrovačkim zidinastim, zaigranim i pomorskim sudbinama i osobama pronalazim u spoju šahovske igre, glazbenoga sastava i kazališta lutaka i u razgovoru sa životom, kazalištem, književnosti i umjetnosti, sjećanjem i pamćenjem na rubu Mora i Grada. U ovoj, novoj zagrebačkoj premijeri 2015., u četvrtom potezu, sudjeluje šest mladih glumaca i glumica. Prvi par Hamm - Clov najstariji je: spoj velike ginjolske lutke - starca Hamma i chaplinovske igre vedre Clov prevladava smrt. Drugi, mlađi par spojem javanskoga lutka, spisatelja Hamma i plesačice Clov pobjeđuje bolest. Treći, još mlađi par, spoj igre „pomaknute“ velike lutke Hamm i vesela klauna Clova, donosi pobjedu likovne i svih umjetnosti. Najmlađi par, spoj velike igračke i mladoga Hamma i energične marionete, mlade sportašice Clov, poništava odlazak. Nagg i Nell umjesto klasičnih kanti za smeće imaju svoje kazalište lutaka, svoja glazbala i sjećanja na umjetničke dane, kao i njihovi potomci. Poigravamo se i kretanjima na šahovskoj ploči i šahovskim figurama, četverostrukim otvaranjima i zatvaranjima. Nećemo otkriti završetak ni svršetak naše igre. Jer završetka možda i nema. Sve je samo igra: glazbom, teatrom, pogledima.

Mira Muhoberac

dramaturginja i redateljica predstave

Ragusini, Teatar M&M, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu, Kazalište Mala scena

Samuel Beckett SVRŠETAK IGRE

Fin de partie

IDEJA, REŽIJA I DRAMATURGIJA:

prof. Mira Muhoberac

GLUME:

HAMM: Mario Šimudvarac, Ivan Igić, Tina Marušić

CLOV: Tina Marušić, Ivana Ćurić, Mario Šimudvarac

NAGG: Maksimilijan Balatinec

NELL: Lehana Leček

PREMIJERA U ZAGREBU: 18. siječnja 2015. u 20 sati, Kazalište Mala scena

PRVA REPRIZA U ZAGREBU: 25. siječnja 2015. u 20 sati, Kazalište Mala scena

UREDNIKA: prof. Mira Muhoberac

OBLIKOVANJE PROGRAMSKE CEDULJE: Mario Šimudvarac

AUTORICA FOTOGRAFIJA: prof. Vesna Muhoberac

Svršetak igre - velemajstorski tekst u obzoru šahovske i egzistencijalne igre

Fin de partie / Endgame termin je, tj. pojam dobro poznat igračima šaha. Šahovski majstori, kakav je u svakodnevnom životu i u slaganju dramskih svjetova bio i nobelovac Samuel Barclay Beckett (1906. - 1989.), proučavaju završetke igre da bi zajamčili pobjedu potezom kojim će dovesti protivnika u položaj bez izlaza. Beckett vuče usporednicu između šahovske završnice i konačnih životnih pozornica. Smrt je završnica života: i bez obzira na to kako Hamm i Clov, gospodar i sluga, Kralj i Klaun, Vladar i Dvorska luda, Otac i Sin/Posinak, Kralj i Pješak, crvene/crne figure, ili Otac i Majka, Kralj i Kraljica, bijele figure nadrealnoga i transcendentalnoga, igraju igru, umrijet će.

Dok je svršetak konačno stanje, filozofsko-egzistencijalna naglasnica majstorski napisana teksta, igra, «slobodna ljudska djelatnost obavljena velom tajne i određena pravilima u zadanu prostoru» (Huizinga), izmjenjuje se u replikama i kretnjama koje kazališnim izrazom glumaca-stranaca-putnika opipavaju smrt kao onostranost teatarsko pokazivu. Zatvorene u svjetioniku na pustom otoku nakon atomske katastrofe, kataklizme, u poslijebožanskom obzoru, same na svijetu i određene same na sebe Beckettove dramske osobe neprestano pokušavaju dodirnuti Apsolut između zemlje i mora, tražeći izgubljeno ili zagubljeno vrijeme i Drugo/Drugu/Drugoga u prostorima danteovska i sartreovska pakla *iza zatvorenih vrata* s titrajima i pogledima svjetla na ljudskoj figuri, u obzoru svjetionika, u perspektivi dalekozora. Edipovsko ili learovsko sljepilo primiče se krpama raspadnute svijesti/Veronikina rupca što u tonućem podrumu lubanje traži nadu u obzoru Zemlje s jedne strane i Mora/Oceana s druge strane života...

Koliko je prostor ogoljele sobe Arhetipa osuđen na raspelo svjesnoga i nesvjesnoga, ljubavi i mržnje, invalidnosti i ljudskoga integriteta, osamljena Svijeta i napuštene intime, ljudi i figura usudno odvojenih od ostatka Svijeta?

Mira Muhoberac

Beckettove dramske osobe - zagonetka imena i značenja

Jesu li dramske osobe u *Svršetku igre*, Beckettovoj drami napisanoj na francuskom pod naslovom *Fin de partie* 1956., a praizvedenoj 1957. u Londonu (Royal Court Theatre), redukcije ljudskih stanja ili ogoljela bit svakodnevice i egzistencije, što se iskazuje i u neobičnosti imena?

Je li Hamm dobio ime prema engleskoj riječi *hammer*, u značenju «čekić, batić u satu, glasoviru», ili u sebi skriva smisao «udaranja i bubanja, lupanja po kome»? Je li Clov reducirani ili ogoljeni *clown* ili je dobio ime prema riječi *clown*, u značenju «djetelina, bijeli stručak luka»; je li to povezivanje prema modelu vrste mornarskoga uzla, ili po značenju vražje, mefistofelovske snage, koje je on lakrdijaš, seljak, sluga, glumac?; može li se dovesti u vezu s riječju *cleave*, u značenju «lijepiti se, prilijepiti se, prianjati, biti vjeran»?; je li mu Beckett namjerno pridodao značenje francuske riječi *clou* = «čavao», kao neobičnu suprotnost engleskom gospodaru Hammu = možda čekiću?

Napokon, u konačnici, gledajući prema engleskim, francuskim i njemačkim izvorima, i Nagg i Nell mogli bi biti izvedenice različitih čavlastih značenja. A možda bi se sve to moglo dovesti u vezu s čavlima ukradenima s Kristova groba, sa skitnicama i lutalicama, vječnim putnicima, prognanima i izgnanima, možda prokletima.

A da smo ipak u teatru, svjedoče kostimi klauna i dominantnoga glazbala, ali i druga značenja imena Hammovih roditelja. Možda je Nagg redukcija riječi *nagger*, u značenju «prigovaralo, zanovijetalo, gundalo». Ne podsjeća li Nell na englesku riječi *nail*, u značenju «nokat; zabit, pričvrstiti, ukrasti, upiljiti pogled, prikovati pozornost i pažnju»? A *nailed-up* izraz je i za slabo konstruiranu dramu (Beckettova autoironija).

Ponovno se vraćamo na četiri točke koje tako podsjećaju na Svijet, Kazalište, Vjeru, Aposlut...

Tko je Kralj, a tko Kraljica, tko Pješak, a tko Skakač, susreću li se Top i Kula?

Zahvaljujemo genijalnom Samuelu Beckettu što nam je pružio mogućnost igrati se Kazalištem, Šahom, Glazbom, Umjetnošću slobodno, vedro i veselo, s ljubavlju, razgovarati s našima najdražima koji su odredili ljepotu, igru, dobrotu i radost naših života.

Mira Muhoberac